Андрій Вітко
здобувач ступеня доктор філософії,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ПРОГРАМА З ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Після початку повномасштабної збройної агресії проти України проблема відновлення зруйнованої інфраструктури, соціальної сфери та місцевих економік стала одним із найважливіших питань державної політики. Війна спричинила руйнування численних населених пунктів, об'єктів житлово-комунального господарства, транспортної та енергетичної інфраструктури, освітніх і медичних закладів. Близько 3800 населених пунктів у 231 громаді 11 областей (Луганській, Донецькій, Запорізькій, Житомирській, Миколаївській, Київській, Херсонській, Харківській, Чернігівській, Сумській та Одеській) зазнали тимчасової окупації, що призвело до повного колапсу державного управління, припинення надання адміністративних і соціальних послуг, а також втрати людського потенціалу. Зруйновано або пошкоджено понад 1,4 млн. житлових приміщень, тисячі об'єктів критичної інфраструктури, сотні мостів, лікарень, навчальних закладів, культурних і енергетичних об'єктів [1].

У цих умовах держава потребувала створення комплексного механізму фінансування відновлення територій, здатного поєднати гуманітарну, інфраструктурну та інвестиційну складові. Саме тому «Програма з відновлення України» [2], укладена в грудні 2020 р. між Європейським інвестиційним банком та Україною, набула стратегічного значення. Ця програма стала не лише інструментом ліквідації наслідків війни, а й засобом активізації економічного зростання через залучення публічних та приватних інвестицій, модернізацію об'єктів комунальної власності й запровадження енергоефективних технологій.

Зважаючи на масштаб руйнувань, «Програма з відновлення України» [2] постає не як окремий фінансовий інструмент, а як елемент ширшої стратегії соціально-економічної трансформації держави. Її реалізація має не лише відновити втрачене, а й створити нові економічні зв'язки, забезпечити сталі робочі місця та підвищити інвестиційну привабливість регіонів. На сьогоднішній день реалізується «Програма з відновлення України ІІІ» [3], яка є продовженням «Програма з відновлення України» [2] та спрямована на подолання руйнівних наслідків війни в Україні, в тому числі підтримку внутрішньо переміщених осіб та створення передумов для відновлення інфраструктури на території, що підконтрольна Уряду України

Програма передбачає фінансову співпрацю України з Європейським інвестиційним банком, яка полягає у наданні Україні коштів для реалізації проєктів, спрямованих на ліквідацію наслідків війни, підтримку внутрішньо переміщених осіб, реконструкцію соціальної інфраструктури, об'єктів водопостачання, каналізації, транспорту, охорони здоров'я, освіти та

енергетики. Головним розпорядником коштів є Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України.

Програма спрямована на досягнення двох основних цілей: з одного боку, вона вирішує завдання гуманітарного відновлення, а з іншого – стимулює інвестиційний розвиток територій. Європейський інвестиційний банк надає кредитні ресурси під гарантії Європейського Союзу (відповідно до рішення Європейського парламенту та Ради ЄС) [2]. Такий механізм гарантує прозорість фінансових операцій і мінімізує ризики неплатоспроможності позичальника.

Реалізація Програми базується на поєднанні державного управління, міжнародного фінансування та місцевого самоврядування. Фінансування здійснюється у вигляді субвенцій бюджетам територіальних громад, на території яких реалізуються проекти, що дозволяє залучати місцеві адміністрації до планування, проєктування та подальшої експлуатації об'єктів, забезпечує сталість результатів. Важливою умовою участі є спроможність громади забезпечити подальше утримання об'єкта за рахунок власних бюджетних ресурсів. Такий підхід підсилює фінансову відповідальність органів місцевого самоврядування й стимулює розроблення та реалізацію власної стратегії економічного розвитку. Цільове спрямування «Програми з відновлення України» відображено на рис. 1.

Рис. 1. Спрямованість «Програми з відновлення України»

Джерело: узагальнено автором за [2]

Програма з відновлення України є інструментом інвестиційної політики держави, який поєднує цільове фінансування з економічною мультиплікацією. Усі кошти, що використовуються в межах програми створюють додатковий попит у суміжних галузях, чинять позитивний вплив на ринок праці, стимулюють розвиток місцевого бізнесу, створюють передумови для підвищення податкової бази та створюють нові можливості для підприємництва.

Важливою рисою Програми є вимога до проєктів відповідати державним і європейським стандартам сталого розвитку, які передбачають, що кожен об'єкт має враховувати принципи енергоефективності, екологічної безпеки, безбар'єрності та громадської участі. Така вимога забезпечує синергію між короткостроковими завданнями відбудови та довгостроковими цілями інтеграції України до європейської економічної спільноти. Врахування

громадських інтересів на всіх етапах реалізації проєктів сприяє підвищенню довіри до державної політики, прозорості ухвалення рішень і зменшенню корупційних ризиків [4].

У межах Програми вже реалізовано три етапи, на яких було профінансовано сотні об'єктів соціальної, медичної та комунальної інфраструктури. Зокрема, на IV засіданні Експертної робочої групи у 2024 р. було схвалено 15 нових проектів, які будуть реалізовані у різних регіонах України і спрямовані на реконструкцію житла, оновлення лікарень та модернізацію водопостачальних систем. Загальна сума фінансування лише цього етапу перевищила 1 млрд грн, а загальний обсяг коштів, залучених на третій етап, становить 100 млн євро [5].

Підсумовуючи зауважимо, що «Програма з відновлення України» [2] є не лише механізмом ліквідації наслідків збройної агресії, а й стратегічним інструментом інвестиційного зростання. Її значення виходить далеко за межі фізичного відновлення об'єктів інфраструктури, адже вона формує нову модель економічного розвитку, засновану на партнерстві, прозорості та сталості. Через поєднання ресурсів держави, місцевих громад та міжнародних фінансових інституцій створюється мультиплікативний ефект, що стимулює внутрішній попит, зайнятість і підвищує привабливість України для зовнішніх інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки: затв. постановою КМУ від 5 серпня 2020 р. № 695 (в ред. постанови КМУ 13.09.2024 р. № 940). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2024-%D0%BF#Text
2. Програма з відновлення України: Фінансова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком від 9 грудня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971_002-20#Text
3. Програма з відновлення України III: Фінансова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком від 24 червня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971_002-24#Text
4. Коваль С. Л., Вітко А. В. Фінансовий механізм інвестиційного зростання в Україні. *Ефективна економіка.* 2025. № 1. URL: https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5585/5641. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.65
5. Схвалено ще 15 проєктів у межах Програми відновлення України III. URL: https://mindev.gov.ua/news/skhvaleno-shche-14-proiektiv-u-mezhakh-prohramy-vidnovlennia-ukrainy-iii